

All Started With The Big Bang

Bachelor Thesis English Language and Culture, Utrecht University.

Silvie Groenen

3342344

Begeleider: Onno Kusters

April 2011

Introduction

This Bachelor Thesis is on the translation problems that occur when subtitling visual entertainment. Subtitles are often criticized by people knowing both languages, and viewers think the subtitles are not good enough and can be improved. My purpose for this paper was to see if subtitling is as easy as one thinks it is. The translator has to be concerned about both the translations and the limitations of subtitles, as will be explained in chapter one. Moreover, like other disciplines of translation, the subtitles have to be adjusted to a target audience.

I have chosen the specific source text of *The Big Bang Theory*, because of the challenges that come with translating comedy. Especially situation comedies, like *The Big Bang Theory*, have a distinct kind of humour that is mostly manifested through words, not actions, which will be explained in chapter two. Moreover, *The Big Bang Theory* has an interesting set of characters, which each their distinct personality, that makes the translation process challenging, since I had to keep the personalities in mind while translating the specific character.

The subject of subtitling has been an interesting study, and the practice of it proved to be a challenge. The final translations have been matched to the specific episodes, which can be found on the attached DVD.

1. On Subtitling

Even though it seems to make sense to suggest that subtitling is a type of translation, it has been debated that it could also be a form of adaptation. It has been argued that subtitling is technically not translation “because of all the spatial and temporal limitations imposed by the medium itself” (Cintas 9). It cannot be denied, of course, that subtitling is indeed limited in a certain way.

First of all, the subtitler is limited in space. One line has a maximum of forty characters, including spaces, because of the restrictions to do with the width of the screen, which makes two lines restricted to eighty characters. One line usually takes three to 3,5 seconds to read on average, and two lines therefore six to seven seconds (Kloos pars. 2-4). These restrictions make it inevitable that the translator has to cut back on the dialogue. If a person speaks very fast, two lines are not enough to translate everything he or she says. Words, phrases and sometimes even full sentences have to be left out to fit the most important parts of the dialogue in these two lines (Törnqvist 10). For example, *Reservoir Dogs* by Quentin Tarantino opens with eight men sitting around a table. As Kloos points out, the speakers are talking quickly and sometimes two at the same time, thus parts of the dialogue have to be left out (par. 5; Tarantino 0:00-7:35). The subtitler has to meet the challenge of deciding which parts of the dialogue are most important and should therefore be retained. As mentioned earlier, the average reading speed is three to 3,5 seconds for one line, so the translator has to keep in mind that the next pair of subtitles does not follow too quickly after the previous. It has been suggested to use three lines instead of two, but subtitles should attract the least attention possible, since the visual information could be completely lost and the subtitles could work as a distraction (Cintas 82). Moreover, the number of characters is not only limited because of the restrictions on the width of the screen, but also because of the images on screen. The more the viewers have to read at the lower part of the screen, the less

attention they can pay to the images, which are still the most important part of visual entertainment (Törnqvist 7). As Egil Törnqvist points out: “[I]f there are subtitles, the face is lost” (7). The visual information, therefore, also influences the speed of the subtitles and number of characters. The more complicated the visual information, the longer it takes for an audience to read the subtitles. However, when watching subtitled visual entertainment, the viewer loses information on more than just the dialogue.

Secondly, relevant information also gets lost because there is hardly enough space for paralinguistics: the usage of words, intonation or accents that define a character (Törnqvist 16). According to Jorge Díaz Cintas and Aline Remael, audiovisual translators often prefer to keep the subtitles simple and neutral, reducing the character-specific information to a minimum (185). This influences the way in which the audience perceives the characters, portraying them more neutrally than they actually are. Characters can, for example, speak in a dialect, change their tone of voice or use sarcasm or slang. When the subtitler does make an attempt to translate these elements in their own language, the ensuing result often loses the emotional charge of the words. For example, the character of Desmond Hume in ABC’s TV show *Lost* speaks with a Scottish accent, among mainly American and Australian people, and frequently uses the word “brother” as a stopgap (“Live Together, Die Alone”). The word is used in emotionally charged situations, with a comforting and friendly meaning that the Scottish accent intensifies. The subtitler could choose to replace the source language with a dialect in the target language, but it would not hold the same emotional charge as the accent in the source language. Another solution is to use recurring words in the target language that express the emotional charge. In the example of Desmond Hume’s “brother” in *Lost*, the translator could decide to keep the word in the target language as frequently as the time and space restrictions allow.

Also, stopgaps such as *well*, *you know* and *anyway*, may belong to a character's style. These stopgaps are often left out in subtitles, because the viewers can hear them themselves, or because there simply is not enough space (Linde 4). However, this also depends on what the stopgap means. A simple "well" can easily be left out, while phrases such as "kind of" and "like" imply insecurity that would get lost if the translator left it out.

Especially words that intensify the emotional value in a phrase are important for the perception of a character. For example, in the TV show *Friends* the character of Rachel, a cheerful young woman, reacts to the news that her friend is going to live together with her boyfriend with "I'm so happy for you guys" and "This is so exciting" ("The One Where Ross Hugs Rachel"). The word "so" intensifies her excitement. Therefore, if it is left out in the subtitles, leaving just the phrase "I'm happy for you guys", the essence of her overly happy personality would get lost. Depending on the audience and type of visual entertainment, the translator has to decide whether or not to keep intensifiers or slang in the subtitles. These elements are for example more important in a situation comedy, such as *Friends*, than in a scientific documentary on the *Discovery Channel*.

Puns and other ambiguities can also be very tricky to process in subtitles. The wordplay in the target language has to fit into the restrictions of the subtitle. Especially in situation comedies, where 'canned laughter' is added, the element of timing is important (Cintas 216). A non-English audience has to be able to have read the subtitles a split second before the canned laughter starts, since otherwise, the soundtrack and image conflict with the subtitles and the viewers would think they have missed something (216). There are different types of humour in visual entertainment and most of them are relatively easy to translate. However, jokes reflecting the sense of humour of a certain community, like Dutch jokes about Belgians, and language-dependent jokes are very difficult to translate (217-223). Puns and wordplays, which fall in the latter category, are nearly impossible to translate literally. The

subtitler has to identify the purpose and effect of the pun and then find an equivalent in the target language that can convey the same message (223). The best solution to subtitling puns that are nearly impossible to translate is substitution and compensation. Even half-translations and semi-substitutions can occur, if the former are not applicable (223). Sometimes this requires a certain semantic shift in the translation, but this is acceptable if the remaining passage is still relevant to the rest of the source text (223). For example, in English, Frank is a man's name, but also synonym for honest. In Dutch, it is only a man's name, so if the subtitler translates the passage "I'll be Frank", "Oh, so who shall I be?" literally by "Ik zal eerlijk zijn.", "O, en wie zal ik dan zijn?", the double meaning of frank and therefore the pun is lost. The solution that the subtitler chose is "Ik zal eerlijk zijn.", "Goed, dan win ik" (224). This solution is not nearly as humorous as the passage in the source text, but the translator has kept the essence of the double meaning. "Eerlijk" can mean both "be honest" and "fair play". In view of this, translating puns can be a challenge and requires creativity of the translator (214 - 224).

Lastly, subtitles are subject to the element of timing. Timing does not only depend on the reading speed of the audience, but also on the dialogue. The spotting of subtitles has to "mirror the rhythm of the film and the performance of the actors, and be mindful of pauses, interruptions, and other prosodic features that characterize the original speech" (Cintas 88). Ideally, the subtitle would appear simultaneously with the character's speech and disappear when the character stops speaking. Moreover, to avoid telegraphic style, it is preferred that two short sentences be combined in two lines, instead of two separate one-lined subtitles, especially considering that the viewer reads more slowly when only one line is shown, and reads faster when there are two lines (88-93). To keep the pace that has been set, it is therefore preferred to show two short lines in one subtitle, instead of two that follow each other too quickly. However, the reading time should not be too short, and the pace too fast,

since the viewers will then have the idea that they are ‘reading’ a film instead of watching it (95). The subtitler has to keep the target audience in mind at all times to decide on how long he or she can put up the subtitles.

In view of this, one has to keep in mind that such restrictions differ between the various pieces of visual entertainment. According to Zoé de Linde and Neil Kay, “the way people process subtitles is partly determined by a combination of subtitle and film characteristics, rather than just being a matter of decoding language in written form” (75). The word choice, word length and duration of lines depends on the target audience. Over the years, a range of subtitling styles has developed, each considering a different audience (Cintas 80). For instance, when the images on the screen are very complicated and change quickly, the reading speed of the audience decreases (Linde 6). Subtitles for children’s films or programmes have to be slower and easier to read than those for adults, because their reading capacities have not developed as far as those of an adult audience (75). Even among adults there is a distinction in audiences. A scientific programme on television has, on average, a more highly educated audience than that of a typical romantic comedy. The subtitler has to use simpler words and phrases in translating romantic comedy, because he or she has to keep the target audience of the subtitles in mind.

To conclude, on the one hand, the subtitler has to try to retain as much of the information regarding the dialogue and screen images, as well as the paralingual information: how it is said. On the other hand, the speed of the subtitles and vocabulary have to be adjusted to the target audience (Linde preface). Since all of this affects the source text in a certain way, it is not surprising there has been debate on whether subtitling belongs to the area of translating or adapting. For this reason, subtitling had not been accepted as an academic subject, until Jakobson “opened up the field” in 1959 (Cintas 9). He divided subtitling into three types: intralingual, interlingual and intersemiotic. Intralingual subtitles are the

rewording of one specific language, interlingual is the translation of a specific language, and intersemiotic, where the purpose is to convey the overall message. After him, other academics followed and subtitling has now been widely accepted by scholars as a subject of translation studies, under the name of audiovisual translation (11-12).¹

¹ Because I have described the main problems regarding the restrictions on time and space here, I will keep the notes on the decisions regarding time and space restrictions in the translation, chapter three, to a minimum.

2. The Big Bang Theory and Recurring Problems:

Characters' Language and Puns.

Every genre of visual entertainment has their own audience. One of the most popular genres of Dutch subtitled television is the situation comedy, or sitcom in short. The most important characteristics of the sitcom are the humour and the characters (Mills 2). Situation comedies are 'light entertainment', so it relies on the comic value of the series through humour. As Lawrence Mintz points out, in every episode the characters and setting are in essence the same. There is no change in decor, new characters are rarely introduced, and individual episodes have a happy ending (Mintz 114-115). The audience functions as a "fourth wall", and camera movement is therefore limited (Mills 32). The restrictions of the visual information makes it easier for the viewers to read subtitles, since they have gotten used to the images quickly and easily. This reduces the restrictions on the subtitler's work. He can focus on the humour and the characters' personalities instead of the speed and complexity of the images, and these elements are what the sitcom genre relies on the most (35-37).

Another important characteristic of the sitcom is the conversational speech of the characters. According to Paulo Quaglio, the situation comedy and natural conversation share a great deal of similarities (139). For example, the use of vague language, including conversational hedges, such as *sort of*, *kind of*, *stuff* and *you know*, are used in both situations in real life and in situation comedies (Quaglio 7). Furthermore, both natural conversation and sitcom language takes place in a shared context. Ellipses of certain words occur often, if it makes the dialogue sound more natural (6). For instance, instead of answering the question "What are you going to order?" by "I am going to order a cheeseburger", just the answer "a cheeseburger" would suffice, instead of repeating the entire question (7). Quaglio uses the example of the sitcom *Friends*, but the conversational tone of voice counts for practically all

sitcoms. The focus here will specifically be on *The Big Bang Theory* by Chuck Lorre and Bill Prady.

Regarding the characteristics of the genre, *The Big Bang Theory* is a typical sitcom. Camera movement is limited, and the action takes place in recurring locations, such as the main characters' apartments, the cafeteria of the university, the hallway and staircase, or the Cheesecake Factory. Episodes evolve around the five main characters, with an occasional addition of recurring minor characters. These main characters are Sheldon Cooper, Leonard Hofstadter, Howard Wolowitz, Rajesh Koothrappali and Penny, whose last name has not been mentioned yet in the TV show. The four men, who are stereotypical nerds, are disrupted in their daily lives when Penny, an attractive female who knows nothing of science, moves across the hall. Each character has their own defined personality. However, the characteristic of sitcoms regarding the conversational tone does not apply to all of the characters in *The Big Bang Theory*, as will be shown below.

Sheldon

First of all, Sheldon is the most intelligent, and least social of the men. He has a Master's degree, two PhDs and "an IQ which can't be accurately measured by normal tests", which makes up for the fact that he has no social skills whatsoever. Sheldon's incredible intelligence does not just manifest itself in his manners, but also in the way he speaks. The conversational tone of voice does not apply to him. He uses big words, very formal phrases and no stopgaps, making his speech the most formal of all characters. It sometimes seems as if he is constantly quoting academic sources. For example, in episode three of season two, he quotes the university policy: "[...] it is your job [...] to mediate all intradepartmental disputes. University policy manual, chapter four, subsection two: Mediation of Intradepartmental Disputes". Other examples of his formal utterances, from respectively episode one, two and three of season two, are "Secret-keeping is a complicated endeavour. One has to be concerned not only about what one says, but about facial expressions, autonomic reflexes," "I will graciously overlook the fact that [Leslie Winkle] is an arrogant, subpar scientist, who actually believes loop quantum gravity better unites quantum mechanics with general relativity than does string theory," and "I believe the condensation on your frozen foods weakened the structural integrity of the bag." While, at first, Sheldon's formal language seems to be a challenge to translate, in practice it proves not to be very difficult. The main action the translator has to do is look up the right terms in the target language, Dutch in this case, and form a corresponding phrase.

Even though the formality of Sheldon's language does not pose much of a problem, the restrictions on subtitles can impede the translator in his work, especially when Sheldon is talking fast. For instance, his speech on Münchhausen's trilemma has to fit in maximally six lines with each forty characters: "This is a classic example of Münchhausen's trilemma. Either the reason is predicated on a series of sub-reasons leading to an infinite regression, or it tracks

back to arbitrary axiomatic statements, or it's ultimately circular, i.e., I'm moving out, because I'm moving out." Literally translating the entire speech would not work, because it consists of too many characters. The translator has to decide which parts should be kept. In this case, the most important element is that Sheldon is using scientific terms. The phrase "[t]his is a classic example" can easily be shortened; it is of no particular importance, as long as the term Münchhausen's trilemma features in the translation. Another solution to translating a passage that is too long in English is to leave out a full phrase. In this case, that would not be advisable, because the essence of the passage is a trilemma, and leaving one of the three elements out would cause it to be a dilemma. A fitting solution in Dutch would be "Vergelijk Münchhausen's trilemma: De reden berust op sub-redenen, of de reden slaat op willekeurige axiomatiche verklaringen, of hij blijkt een vicieuze cirkel: ergo, ik verhuis, omdat ik verhuis".

The abbreviation of "i.e." in the last phrase has been a subject of consideration. The subtitler has to choose whether or not to keep the abbreviation in the translation. Abbreviations are accepted in English speech, even though it is regarded as formal language. Therefore, it fits Sheldon's character and formal speech. However, abbreviations are rarely used in Dutch speech, even if it is formal. The abbreviation could therefore not be kept in the translation. A possible translation of the abbreviation "i.e." is "d.w.z.", which stands for "dat wil zeggen". Replacing the abbreviation of "d.w.z." with the less formal, but more conversational "dat wil zeggen" would not correspond to his character, because it is too informal. Moreover, "dat wil zeggen" contains a great deal of characters, which is not convenient for the subtitler, who has to cope with the restrictions on length. The translator has to find a Dutch equivalent that is the golden mean between the too formal abbreviations "i.e." or "d.w.z.", and too informal and long "dat wil zeggen". A possible translation of "i.e." would then be "ergo", which is a word that is both formal, but can also be used in spoken language.

In contrast with “i.e.”, the abbreviation FYI, in the sentence “FYI, the hot water is inadequate on machine two, so colors only”, that Sheldon says to Penny, is not too formal to use in Dutch speech. FYI is more widely accepted in conversation, and occurs more often in colloquial language than “i.e.”. Therefore, the Dutch target audience would understand what it means, even if it is an English abbreviation.

The restrictions on subtitling regarding the length of the phrases, can put limitations on the formality of the language. Therefore, sometimes one of Sheldon’s phrases is less formal in translation than in the source text. This problem is solved by using formal words in other places than these specific sentences. For instance, “[s]orry, I didn’t mean to offend you” is translated by the more formal “[s]orry, het was niet mijn intentie je te beledigen”, to compensate for phrases in the target text that did not have enough space to be as formal as ones in the source text.

Next to his formal, academic speaking side, Sheldon also has a childish side, that manifests itself when his mind is not clear, for example when he is insecure, intoxicated, or very angry or excited. His mode of speaking is therefore also childish; his sentences are shorter and he uses words that an infant would use. For example, in episode one, when he has been drugged by Howard and Leonard is trying to find out what secret Penny told Sheldon, he replies with “Mom smokes in the car. Jesus is okay with it, but we can’t tell dad”. It is similar to the way a child would speak, because of the words “mom” and “dad” and the simplicity of the word choice: he uses the phrase “be okay with” instead of “approve” or “agree with”, which the formal talking side Sheldon would have used. Another example is in episode two, when he walks into the date Leonard and Leslie Winkle are having. He needs to go to the bathroom, but is feeling insecure and is not sure what he is supposed to do, since he has no knowledge of social interaction. He therefore says “I have to make pee-pee”, similar to what a child would say.

Finally, his lack of knowledge of human interaction also manifests itself in the words he uses for sexual intercourse. He is constantly comparing human beings to animals, and therefore uses terms that are used for intercourse that animals have, such as mating and mate. On the tape of Leonard and Penny's kiss in episode one, he says: "Her jaws are clenched. No tongue access. Clearly a bad sign amongst mating humans." He then draws a comparison between Leonard and Penny and two iguana, which illustrates how he sees human beings: as an animal species, that is. The translator has to keep this in mind so that he uses terms of the animal world in the subtitles.

Leonard and Penny

The characters of Leonard and Penny are less complex than Sheldon's. Leonard is not as clumsy with social interaction as Sheldon is, but his conversational style is still elevated. In fact, he is the first of the four nerds to have a date in the show, so his social skills with women are the best of all four. However, when he is insecure, his speech becomes more formal and his knowledge of social interaction with women fades. For example, at the beginning of episode one, Penny asks him if he wants a spoonful of frozen yogurt. Leonard first gives a full explanation of why frozen yogurt is technically not yogurt and after that replies with "[n]o, I'm lactose intolerant". This is not necessarily something that would make him less attractive to Penny, but he then goes on to explain how the lactose intolerance gives him "gas" if he still consumes milk, which is not attractive to women. Moreover, he uses certain phrases that are related to scientific matters, such as "warp speed" and, when he is talking about having a second date with Penny, "[w]hy don't we just figure out where we're going and when we want to get there. And then rate of speed equals distance over time. Solve for R". Therefore, the natural conversation style that is characteristic for sitcoms does not always apply to him, even though his speech is mostly informal and he does sometimes use stopgaps, such as "well" and "you know".

Penny, on the other hand, uses these stopgaps very often. Her social skills are better than all of the men's combined, but she has no knowledge about science. As Sheldon likes to emphasise, she has not finished community college and now works as a waitress. Her dream is to become an actress, and that is why she moved from Nebraska to Los Angeles. Her speech is very simple and informal, the opposite of Sheldon, and, as already mentioned, she uses stopgaps more often than Leonard does. For example, when she runs into Sheldon in the staircase she asks him: "Why don't you just go to a movie or something?". The stopgaps "just" and "or something" express that it does not matter what Sheldon is going to do, as long

as he is doing something else than playing *Super Mario* in the staircase. However, the limitations on subtitles do not always allow all stopgaps to be included in the target text. “Why don’t you just go to a movie or something” can then be best translated as “Waarom ga je dan niet naar de film, of zo?”, since it still expresses the vagueness of “or something” and is still kept within the forty-character restriction, but the word “just” has been left out.

Furthermore, the translator has to keep in mind that the sentences should be kept simple in the target language, especially questions. For instance, Penny repeatedly asks the question “[w]hat are you doing?” in episode one and two. Instead of translating this with “Wat ben je aan het doen?”, the question “Wat doe je?” suits Penny’s style better, even though it is more grammatically correct to say “Wat ben je aan het doen?”. Because Penny’s style of talking is very colloquial and simple, she would use phrases that are less grammatical, as long as they sound right in natural conversation. Moreover, her lack of scientific knowledge creates awkward situations between her and Sheldon, where she does not understand what he is saying. For example, in the laundry room in episode one Penny asks Sheldon, rhetorically, if she may ask him a question. Sheldon answers with: “I would prefer that you not, but I won’t go so far as to forbid it.”, to which Penny responds “All right, I heard yes, so...”. Penny thinks Sheldon’s answer meant yes but she did not fully understand what he said, because he phrased it in an unusual way. In Dutch it would be “Dat betekent ‘ja’, denk ik, dus...”, expressing that Penny is not certain about what Sheldon meant, but presumes it is a yes, because her question was rhetorical. The translator has to keep Penny’s simplicity in speech in mind and try to make her utterances sound like natural conversation in Dutch.

Howard and Rajesh

The two remaining nerds are Howard Wolowitz and Rajesh Koothrappali. Both men bring a multi-cultural element in the TV show. Howard is Jewish and Rajesh is from India. Howard has, according to himself, the best knowledge of women and dating of all four men. He uses misogynistic language, such as a “hot chicks”, “I’d hit that” and “Renaissance fairs aren’t about historical accuracy. They’re about taking chubby girls who work at Kinko’s and lacing them up in corsets so tight their bosom jumps out and says, ‘Howdy’.” Especially the last passage illustrates his character; what Howard cares about the most is women and trying to get a date with one of them. Therefore, he has done his research on dating and knows that getting a “second date” is very important for the progress of the relationship. To emphasise his supposed knowledge of dating, the translator has to use a term in the target language for “second date” that is used by experienced daters, and in Dutch that would be a “vervolgdate”. What is more, Howard likes to express his knowledge of French by using phrases such as “Qu’est-ce que c’up” and “très awkward”. Even though he thinks he is a “cool guy” and thinks that he knows how to seduce women, Penny’s negative reaction to his advances reveal that the reverse is true. The regular occurrences of the word “hot” in his speech also emphasises the way in which he sees women. On a date he once said, according to episode one: “The waitress is hot. I bet we could get her to come home with us”. This illustrates that he is a man who does not care for a woman’s feelings, as long as he can have a pleasant night, and therefore he is rather misogynistic. Later on in the episode he even thinks plasticised human bodies can be “hot”, which illustrates that he can even be sexually attracted to a human corpse. There are several options for the word “hot” in Dutch, such as “sexy”, “knap” and “lekker”. The last word is the least well-disposed towards women and would therefore fit Howard’s personality best.

Furthermore, Howard has a special relationship with his mother; he still lives with her, even though he is 27 years old. Mrs. Wolowitz is the archetypal Jewish mother and still talks and, more often, screams to her son as if he is a child. For example, in episode one, when Sheldon stays the night at Howard's place, she hears them talking too loudly and tells them: "If you don't settle down right now, I'm not going to let you have any more sleepovers". Howard's reaction, "For God's sake, Ma, I'm 27 years old" expresses his annoyance with her treating him like a child. The translator, therefore, should adjust Mrs. Wolowitz's language to that of a mother talking to her child. In Dutch, the right phrase for sleepover is either that somebody "blijft slapen" or a "logeerpartijtje". The latter is more used in the context of children, and would therefore fit better in this part of the subtitles. Even though Howard's "I'm 27 years old" expresses that he wants his mother to know he is not a child any more, what he says after that undermines this: "And it's not even a school night". Howard tries to be a grown up, but deep inside, when his mother is talking to him, he still acts like a child.

Rajesh, in contrast with Howard, is very shy among women. When an attractive woman and he are in the same room, he physically cannot talk and has to whisper into his friends' ears if he wants to say something. He has a very kind-hearted and timid personality which manifests itself in the way he talks. While Howard would use "lekker" to describe "hot" women, Raj's expression "smoking hot" should not have the same translation, because he is not as misogynistic as Howard and too well-mannered to use the word "lekker". "Aantrekkelijk" would be more fitting for Raj to describe a sexually attractive woman. His good nature also manifests itself in small phrases, for example "I have a teeny-tiny apartment" in episode one of season two. The subtitler has to keep Raj's kind-hearted character in mind, when he is translating his utterances. For instance, when the men are "mocking Leonard for not moving on" in season two, "mocking" should not be translated with "pesten", because that word would be too harsh for Raj's personality. "Plagen" is a more suitable solution, because it

still holds the meaning of mocking, but has a softer undertone than “pesten”. Moreover, the contrast between Howard’s knowledge of women and dating and Raj’s can be clarified in episode two, where Raj talks about Penny “dating other men”. Howard would use a more misogynistic phrase, such as “iets begint met andere mannen”, because he has more experience with dating, but Raj’s words would preferably be “afspreken met andere mannen”, since it is more well-mannered towards women, which suits his character better.

However, Raj’s character does have more depth, which is revealed in episode one of season two, where Sheldon is sleeping over at Raj’s place. Sheldon expresses his dislike for an Indian actress, whom Raj does like, and Raj response to it is: “How dare you? Aishwarya Rai is a goddess. By comparison, Madhuri Dixit is a leprous prostitute”. His language is still not too rude, because he could have used more offensive words for prostitute, but for Raj’s character this is an outburst of rage. This utterance is proof of the fact that Raj is not always as kind-hearted as he seems to be and his personality has a rude side.

Puns

The situation comedy does not just rely on characters, but also on humour, which can manifest itself in puns. Puns prove to be a challenge for the subtitler, as explained in chapter one. There are three puns in season two of *The Big Bang Theory*; in episodes one, two and three, respectively. All of them occur in scenes that involve Penny and Sheldon, the two most contrastive personalities in the show.

The first pun is made by Sheldon in the laundry room in episode one. Penny asks him to keep a secret but Sheldon is “constitutionally incapable” to keep it. He explains that “Secret-keeping is a complicated endeavour. [...] When I try to deceive, I myself have more nervous tics than a Lyme disease research facility”. He then goes on to explain the pun himself. It relies on the double meaning of tick. In English, tic can mean an “involuntary muscular contraction”, as he gladly clarifies, but it can also mean a “bloodsucking arachnid”, spelled tick. The connection of the Lyme disease research facility lies with the second meaning of the word, but the first meaning, nervous tics, is what Sheldon has when he tries to deceive. To translate this, one has to find a word that not just holds the meaning of a nervous contraction, but also has a double meaning that Sheldon can use for his pun, preferably with a scientific connotation that suits Sheldon’s character. A possible solution in Dutch is to draw the connection between a clock, that ticks, and a tic, which luckily has the same meaning in Dutch as in English, namely “teek”. Simply the word “klokkenwinkel”, a clock shop, would not sound scientific and formal enough in Sheldon’s case. He would rather use the word “uurwerkmaker”, or clockwork repairer in English, which sounds more scientific. Ultimately, the translation would look like the following: “Wanneer ik iemand probeer te misleiden, heb ik meer tics dan een uurwerkmaker”.

Secondly, the pun in episode two is also made by Sheldon. Penny runs into Sheldon in the staircase, and Sheldon asks Penny if things “really can’t work out” between her and

Leonard. He then uses an expression that is often used in colloquial language, but with which Sheldon is not very familiar: “I’m just wondering if you really gave it the old college try.” Giving something the old college try means to really try your hardest. He then goes on, saying “[o]r in your case, the old community-college try”, because he wants to emphasise that Penny never went to a proper college. Sheldon has adjusted the original expression to make it suitable for Penny. In Dutch however, no such expression involving an educational element exists. The best known expression for try your hardest in Dutch is “je beste beentje voorzetten”, meaning to put your best foot forwards in English. However, this expression is now in the language of Penny’s character: short, simple and easy to understand. It has to be adjusted to fit Sheldon’s language, just like Sheldon adjusted “the old college try” to Penny’s situation. What would have been possible for Sheldon to do is use the medical term for leg, namely “lower limb”, but that would not sound natural in conversation, even uttered by Sheldon. Another option is using the Latin term for leg. The leg is subdivided in different parts, with each different Latin names. The thighbone, calf bone and shinbone are the major bones, respectively femur, fibula and tibia in Latin (“Human Leg”). Femur and fibula alliterate in Dutch, and they would sound natural in conversation. The eventual phrase would then become “Ik vroeg me gewoon af of je je spreekwoordelijke beste femur en fibula wel voor hebt gezet. Of, in jouw woorden, je beste beentje”. The word “spreekwoordelijke”, or proverbial, has been added to stress that it is unusual that Sheldon uses an expression of the colloquial language. The result may not be as humorous as the original English phrase, but the Dutch viewers still have an idea of how Sheldon adjusts his language to Penny’s situation and it still has comic value.

The final pun is made in episode three by Penny, even though she is not aware of it. It occurs in the beginning of episode three. Sheldon is playing the game *Age of Conan* and Penny is curious about what he is doing. Sheldon says he is “AFK”, meaning away from

keyboard, to which Penny responds “Oh, I see”. Sheldon misunderstands and thinks Penny is using an abbreviation, OIC that is, because “Oh, I see” and OIC sound the same. He asks her twice what it stands for, and the comic value of the situation lies in the miscommunication between Penny and Sheldon. To be able to translate the utterance, one has to find three letters in Dutch that can also be words, and these three letters have to be able to form a short phrase. A solution to the problem is the Dutch utterance “O, en nu?”, which sounds like the three letters ONU pronounced and means “Oh, and what is next?” in English. Even though it is a question, it does fit in the conversation. Penny was already asking questions about what Sheldon is doing and what AFK means. Now she understands the latter, she can go on with asking questions. The final conversation would sound as follows: “Wat is WVT?”, “WVT. Weg van toetsenbord.”, “O, en nu?”, “Waar staat dat voor?”, “O, en nu.”, “Ja, maar waar staat het voor?”. The essence of the pun is kept, and it still fits naturally in the conversation.²

² All references are from the primary source: episode one, two and three of season two of *The Big Bang Theory* by Chuck Lorre and Bill Prady.

3. Appendix

Primary Translation Source

The Big Bang Theory. By Chuck Lorre and Bill Prady. Chuck Lorre Productions and Warner Bros. Television, 2007.

Works Cited

Cintas, Jorge Díaz and Aline Remael. *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2007.

“Human Leg”. Michael Schuenke, Erik Schulte and Udo Schumacher. Ed. Lawrence M. Ross and Edward D. Lamperti. *Thieme Atlas of Anatomy: General Anatomy and Musculoskeletal System*. New York: Thieme Medical Publishers, 2006.

Kloos, Hans. “Writing Tongues, Reading Speech”. 1st published 2004. 17 February 2011.
<<http://home.kpn.nl/kolos/vertalen/wtrs.htm>>

Linde, Zoé de and Neil Kay. *The Semiotics of Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing, 1999.

“Live Together, Die Alone”. By Jeffrey Lieber and J.J. Abrams. Dir. Jack Bender. *Lost*. ABC Studios, 14 July 2006.

Mills, Brett. *Television Sitcom*. London: The British Film Institute, 2005.

Mintz, Lawrence. “Situation Comedy”. In B.G. Rose (ed.). *TV Genres: A Handbook and Reference Guide*. London: Routledge 1992.

Naaijken, Ton, Cees Koster, Henri Bloemen, and Caroline Meijer. *Denken over Vertalen*. 2nd ed. Nijmegen: Vantilt, 2010.

Reservoir Dogs. Dir. Quentin Tarantino. LIVE America Inc. 1992.

“The One Where Ross Hugs Rachel”. By David Crane and Marta Kauffman. Dir. Gail Mancuso. *Friends*. Warner Bros. Television, 30 September 1999.

Törnqvist, Egil. "The Problems of Subtitling". Ingmar Bergman Abroad. University of Amsterdam, 1998.

Secondary Translation Sources

Age of Conan Wiki. <http://aoc.wikia.com/wiki/Age_of_Conan_Wiki>

Department of Homeland Security. <<http://www.dhs.gov/index.shtm>>

Martin, W., et al. *Van Dale Groot Woordenboek Engels – Nederlands*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie bv, 1998.

Martin, W., et al. *Van Dale Groot Woordenboek Nederlands – Engels*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie bv, 1999.

Synonym Dictionary. <www.synoniemen.net>

Urban Dictionary Online. <www.urbandictionary.com>

S = Sheldon Cooper
 L = Leonard Hofstadter
 P = Penny
 H = Howard Wolowitz
 R = Rajesh Koothrappali
 LW = Leslie Winkle
 G = Dr. Gablehauser
 MC = Man in the cafeteria

4. Translation

The Big Bang Theory Season 2, Episode 1

- L: Dus wat jij eet is
 technisch gezien geen yoghurt...

 want het bevat niet genoeg
 acidophilus-cultuur.

 Het is eigenlijk gewoon
 melk met toegevoegd carrageen.
- P: Interessant.
- L: Het is ook niet roze
 en er zitten geen bessen in.
- P: Ja, maar dat vroeg ik niet echt.
 L: -Wat vroeg je ook alweer?
- P: Hapje?
- L: Nee. Ik heb een lactoseallergie.
 Dus, winderigheid.

 Welterusten.
- P: Wat doe je?
 L: -Daar tocht het.
- P: Ik voelde niks.
- L: Waarom gaan we niet gewoon naar je...
- P: Misschien moeten we
 het een beetje rustiger aan doen.
- L: Ik bedoelde niet om snel te gaan.

-Weet ik. Weet ik.

P: Maar dit is nog maar onze eerste date.

-Ja, hoor. Geen probleem.

L: Laten we uitzoeken waar we heen gaan...

en wanneer we er willen zijn.

En dan is snelheid gelijk aan afstand.

Bereken voor R.

P: Of we zien wel wat ervan komt.

L: -Dat zou ook kunnen werken.

P: Welterusten.

R: Hij komt eraan. Screensaver.

H: O, hoi Leonard. Hoe ging je date?

L: Rot op.

Hoe kon je ze mij zo laten bespieden?

S: -Ze waren slim.

Ze exploiteerden mijn gebrek aan
belangstelling in jouw bezigheden.

H: Wees blij.

Als men in de toekomst wil vaststellen...

waarom je relatie met Penny stuk liep,
is dit de zwarte doos.

L: Waar heb je het over?

Het ging prima.

R: Ze zegt dat ze

het rustiger aan wil doen.

L: Oké, dus ze wil het rustiger aan doen.

Dat is net zoiets als:

'Dit is lekker...'

ik ga het rustig aan doen
en ervan genieten.'

H: Nee, het is meer als:
'deze vis is vies, dus...

ik ga het rustig aan doen
en hem uitspugen.'

R: Jij bent de vis.

L: -Ik ben de vis niet.

H: Echt? Heb je een vervolgdate?

L: Nee, we hebben besloten
dat we wel zien wat ervan komt.

S: Zelfs ik weet dat dat
een slap excuus is.

L: Laten we uitgaan van jullie theorie.

We hebben gegeten, gelachen, gezoend.
Wat kan ik verkeerd gedaan hebben?

H: Het zit soms in de kleinste dingen.
Zoals: 'Ik wed dat we...

die lekkere serveerster
mee naar huis kunnen krijgen.'

Of: 'Hoeveel weegt je moeder?
Ik wil weten waar ik aan begin.'

L: Zoiets heb ik niet gezegd.

H: -Mooi, want het werkt averechts.

R: Hen aanstaren en hyperventileren
vinden ze ook niet leuk.

Helaas is dat mijn beste truc.

L: Het ging prima.

Ik had niet eens mijn lijstje
spontane gespreksstarters nodig.

Die vrouw van de overkant
vindt mij leuk.

H: Laten we de opname bekijken.

Kijk naar haar reactie.

Geen onregelmatige ademhaling...

Pupillen blijven klein,
geen zwoegende boezem.

R: Goeie close-up.

S: Haar kaken blijven op elkaar.
Geen toegang tot de tong.

Een slecht teken voor parende mensen.

L: Dat is geen slecht teken.

S: -Kom op.

Het is net zo iets als twee leguanen
zonder vergrootte halskwab.

R: En wat al helemaal niet klopt is
dat jij hier bent en niet daar.

L: Ik ben niet daar,
omdat ik het rustiger aan doe.

Vergeleken met jullie
is dat warpsnelheid.

En haal die camera weg.

R: Het was veel leuker
toen hij geen hoop had.

H: Het komt nog wel.

S: Hoi, Penny.
FYI, er is geen warm water...

bij machine twee
en vier doet...

de wasverzachter er te vroeg bij,
dus geen fijngoed daarin.

O, hemel.
Je kunt je kleren net zo goed...

in een rivier wassen met een steen.

- P: Mag ik je iets vragen?
- S: Bij voorkeur niet,
maar ik zal het niet verbieden.
- P: Dat betekent ‘ja’, denk ik, dus...

Heeft Leonard ooit een
normale vriendin gehad?
- S: Je hebt het neem ik aan niet...

over een vrouw met
een normale spijsvertering.

Want zulke vraagstellingen
schijnen ongepast te zijn.
- P: Ik bedoelde: heeft hij ooit iets gehad
met iemand die niet zo’n stued³ is?
- S: Hij heeft ooit iets gehad met een
doctor in de Franse letterkunde.
- P: Hoezo is dat geen stued?
- S: Ten eerste was het een Française.

Ten tweede, het was letterkunde.
- P: Zou Leonard, als we hiermee doorgaan
snel op mij uitgekeken zijn?

³ According to the Van Dale dictionary, brainiac means “nerd” in Dutch, so translating it with that word would be the obvious choice. However, a “nerd” in Dutch is not necessarily somebody who studies a lot. It can be compared to the English word “geek”, which is somebody who just likes science, computers, and comic books (Urban Dictionary). Moreover, the word nerd has the connotation of not having social skills. However, because the passage is about Leonard dating brainiacs, one can presume his previous girlfriends had some social skills. The informal Dutch word “stued” means somebody who studies and knows a lot, but does not necessarily lack social skills, and therefore would be a better choice than “nerd”.

- S: Dat hangt er vanaf.
P: -Waarvan?
- S: Ben je bekend met kwantumfysica?

Spreek je Klingon?

Ken je kaarttrucs?
- P: Ik snap het al.
Leonard heeft niets te zoeken

met een onzekere serveerster...

die loog over het afmaken
van haar HBO-opleiding.⁴
- S: Waarom zou je daarover liegen?
P: -Hij ging maar door...

over al z'n opleidingen.
Ik wilde geen domme sukkel lijken.
- S: En het tegenovergestelde daarvan
is een HBO-opleiding?
- P: Er zijn veel succesvolle mensen
in dit land met een HBO-diploma.
- S: Ja, maar dat gaat
geen van beide voor jou op.
- P: Je mag Leonard hier niks over vertellen.
- S: Moet ik een geheim bewaren?

Sorry, maar dat had je moeten aangeven

⁴ Community college is, as most terms of the educational system, a culture specific element of the American culture. The translator has the choice of leaving the American term in the target text or adapting it to the Dutch system. Adaption would here be the better choice, because community college is a recurring item in the show (Grit 193). The Dutch equivalent of community college is "HBO", or "Hoger Beroepsonderwijs". Because it is an abbreviation, it simplifies the translator's work regarding the restrictions on line length.

voor je het geheim prijs gaf...

zodat ik het geheimhoudingsconvenant kon accepteren.

Je kunt iemand niet zomaar *ex post facto* een geheim opleggen.

P: Wat?

S: Geheimhouding is een ingewikkelde materie.

Men moet denken aan wat men zegt, gezichtsuitdrukking en autonome reflexen.

Wanneer ik iemand probeer te misleiden, heb ik meer tics dan een uurwerkmaker.

Het is een grapje.
Het gaat om de relatie tussen...

het tikken van een klok en tic, de spontane samentrekking van spieren.

Ik heb hem zelf bedacht.

P: Als Leonard erachter komt dat ik heb gelogen...

zou ik me doodschamen.

S: -Fysiologisch gezien onmogelijk.

P: Alsjeblieft, ik vraag het je als vriend.

S: Valt onder vriendschap dan de verplichting geheimen te bewaren?

P: Ja.

S: -Interessant.

Nog één ding.
Misschien had ik hiermee moeten openen.

Sinds wanneer zijn wij vrienden?

Ergo, ik kan geen *Green Lantern*

worden zonder de Guardians van Oa.⁵

Maar met voldoende startkapitaal
en onderzoeksfaciliteiten...

zou ik wel Batman kunnen zijn.

L: Jij zou Batman kunnen zijn?

S: -Ja, hoor: "*Ik ben Batman*".

P: Hoi, jongens.

L: -Hoi, Penny.

Als je vrijdag nog niks hebt,
zullen we dan naar de film gaan?

P: Ik heb vrijdag avonddienst.

L: -En zaterdag?

P: Ik weet het rooster nog niet.
Is het goed als ik het je laat weten?

L: Oké, laat het me weten als je het weet.

Ik ben de vieze vis.

Wat heb ik verkeerd gedaan?

S: -Waarom vraag je dat aan mij?

⁵ Throughout the series, comic book characters are a topic that the nerds like to talk about.

Most of these comic books have been translated in Dutch, and sometimes the name of the protagonist has been translated as well. For example, the Green Lantern is called "De Groene Lantaarn" in Dutch. The dilemma was whether or not to translate these comic book characters' names. The final decision was made not to translate the names of comic book characters, because the names of main characters of comic books are well known in the Netherlands. There has been a revival of comic book heroes in the past years, because the stories have been made into motion pictures. This made the characters of Marvel, for example, familiar with a larger audience, which allows the translator to keep the English words in the target text.

Ik heb geen andere informatiebron dan jij
voor de interacties tussen jou en Penny.

L: Wat heeft dat te betekenen?

S: -Niets.

Jij suggereert een informatiekanaal
tussen mij en Penny...

dat er overduidelijk niet is.

L: -Niet waar.

S: U moet gewoon voorzichtig zijn met
hoe u dingen formuleert, meneer.⁶

L: Wat is er aan de hand?

S: -Ik zou jou hetzelfde kunnen vragen.

Waarom sta je erop
mij te betrekken in jullie zaken...

terwijl ik nauwelijks contact heb
met Penny?

L: Wat is er met je gezicht?

S: -M'n uiterlijk staat er volkomen buiten.

Gegroet, Leonard.

L: -Wat?

S: Ik zei gegroet.

L: Gegroet?

P: We hebben vandaag ook
gemarineerde zalm met rijst op de kaart.

De soep van de dag...

S: -Je moet me verlossen van mijn eed.

⁶ The personal pronoun “you” does not have a formal variant, while the Dutch language does have a formal second person personal pronoun, namely “u”. Therefore, in this line, Sheldon is talking to Leonard in a very formal manner, which is emphasised by the word “Sir” at the end. Therefore, in Dutch he would have used a formal personal pronoun, which is “u”.

P: Ik ben aan het werk.
 S: -Neemt u de tijd om uw keuze te maken.

Ik kan je geheim niet bewaren.
 Ik klap dicht...

als een de novo-proteïne
 in een conformationele ruimte.

Als een drieluik
 uit de Renaissance.

Als een deur op de tocht.⁷

P: Waarom is het zo moeilijk
 één geheimje te bewaren?

S: Mijn gestel kan het niet aan.

⁷ The Dutch verb “dichtklappen” does not have the exact same meaning as “to fold” in English. However, because Sheldon is using imagery here, it has to be adjusted. His imagery relies on the double meaning of to fold. It can literally mean “to fold a piece of clothing or paper”, but also has a figurative meaning of “giving way” or “succumb”. He then uses three examples to illustrate how he is going to “fold”, because he cannot keep Penny’s secret. The translator, then, has to find a word in the target language that also holds a double meaning and still applies to the three examples and Sheldon’s inability to keep a secret. The Dutch word “dichtklappen” means to shut, but also to be silenced because of a certain restriction. It still has the connotation of Sheldon not being allowed to talk, and can apply to two of the three examples. The third example, a cheap suit, completely relied on the meaning of fold, and cannot be kept in the translation, because a suit cannot be shut. Therefore, it had to be replaced by a different example, that is still in the same simple language as “like a cheap suit” is. A door that is in a draught shuts very hardly, and therefore that would be a fitting third example in Dutch, because it fits in the examples of shutting, and it is still in the same simple language in order for Penny to understand.

Daarom werd ik niet toegelaten...

tot een prestigieus onderzoek
aan een geheime deeltjesversneller...

onder een nepboerderij
12,5 kilometer buiten Traverse City.

Dat heb je niet van mij.

P: Vergeet gewoon dat ik
het HBO niet heb afgemaakt.

S: Wil je dat ik het vergeet?
Dit brein vergeet niet.

Ik ben nooit meer iets vergeten sinds
mijn allerlaatste borstvoeding.

Het was een druilerige dinsdag.

P: Je hebt me beloofd dat je
mijn geheim zou bewaren...

dus je moet zelf maar
uitzoeken hoe je dat doet.

S: Leonard, ik ga verhuizen.

L: Hoezo ga je verhuizen?

S: -Daar hoeft geen reden voor te zijn.

L: Eigenlijk wel.

S: -Niet per se.

Vergelijk Münchhausen's trilemma:
De reden berust op sub-redenen...

of de reden slaat op willekeurige
axiomatische verklaringen...

of hij blijkt een vicieuze cirkel:
ergo, ik verhuis, omdat ik verhuis.

L: Ik snap het nog steeds niet.

S: Ik had het niet duidelijker
kunnen uitleggen.

- H: Qu'est-ce que gaat-ie?
- R: Wij zijn net terug van die expositie van geplastificeerde menselijke lichamen.
- H: En een paar van die huidloze dames waren lekker.
- S: Excuseer mij, ik ga mijn koffer pakken.
- H: Beetje overdreven reactie op wat onschuldige necrofilie.
- L: Het ligt niet aan jou.
Hij zegt dat hij gaat verhuizen.
- R: Wat heb je gedaan?

Heb je de contrastinstellingen van de tv veranderd?

Heb je een pleister in zijn bijzijn eraf gehaald?
- H: Huismerk-ketchup gekocht?
Door de wc-deur tegen hem gepraat?
- R: De thermostaat verzet?
Met koriander gekookt?
- L: Nee.
- H: Heb je grapjes gemaakt over treinen?
- L: Ik heb niks gedaan.
Hij is gewoon gek geworden.
- R: Dat zat eraan te komen.
- L: Dat is snel.
- S: -Dit is mijn noodevacuatietas.

Op advies van het ministerie.⁸

En Sarah Connor.

L: Waar ga je wonen?

S: Tot ik weer een vast adres heb
verblijf ik bij vrienden.

H: Doei.

R: Maar je kunt niet bij mij logeren.
Mijn appartement is piepklein.

S: Pardon, is gastvrijheid
niet onderdeel van *manushya yajna*...

een van de religieuze plichten
van een Hindoestaans gezinshoofd?

R: Ik haat treinen.

S: Doe niet zo mal, je bent dol op treinen.

R: Da's waar, kom maar mee.

Tot later, Leonard.

⁸ The Department of Homeland Security is a part of the government of the United States of America that has been created after the terrorist attacks of 11 September 2001. Homeland Security, therefore, does not have a Dutch equivalent; it is a culture specific element of the American culture. The phrase cannot be translated with Diederick Grit's strategy of approach, because it would take too many words to explain what the Department of Homeland Security is, and it is highly unusual in subtitles to use the strategy of approach (192). Grit's strategy of "core translation" would be more recommendable, because the essence of the phrase is kept, and it is still easy and fast to read. Department of Homeland Security is therefore translated with "het ministerie". One element that is lost is Sheldon's academic way of speaking, but that is made up for by translating other utterances of Sheldon more formally than they are in the source text.

L: Dit kan leuk worden.

S: Dit is een zeer oud gebouw.

R: Zestig jaar.
Het was vroeger een horlogefabriek.

Wat?

S: Ben je niet bang voor
resterende aanslag van radium?

R: Tot nu toe niet, nee.

S: Wat stom van me dat ik
mijn Geigerteller niet bij me heb.

Hij lag op mijn bed,
maar ik heb hem niet ingepakt.

R: Als je je hier niet op je gemak voelt...

S: -Grapje, ik heb hem bij me.

Ik ontregelde de
verwachte wending van het gesprek.

Ook wel de
plotselinge ontregeltruc genoemd.

R: Geweldig.

S: Is dat Aishwarya Rai?

R: -Ja, goede actrice hè?

S: Ik vind haar eerder een
slap aftreksel van Madhuri Dixit.

R: Hoe durf je?

Vergeleken met Aishwarya Rai is
Madhuri Dixit een melaatse prostituee.

S: Sorry, het was niet mijn intentie
je te beledigen.

Je bent duidelijk niet erg bekend
met Indiase films.

H: Wie is daar?

R: -Strip-o-gram.

Tikkie, jij bent hem.

H: Moet je hem niet in een papieren zak
doen en in brand steken?

S: Ik heb nog nooit
op een luchtbed geslapen.

Het geeft geen enkele
lumbale ondersteuning.

H: Misschien lig je lekkerder
op een parkbankje.

S: Die krijg je hier nooit naar binnen.

H: Wil je ruilen?

S: Nee hoor. Een springkussen
is erg comfortabel.

H: Opstaan. We gaan ruilen.

S: Alleen als jij dat wilt.

H: -Ga nou maar het bed in.

HM Wat scheelt er allemaal?
Zijn jullie aan het ravotten?

H: We praten alleen maar, ma.

HM: -Als je nu niet rustig wordt...

mag je nooit meer
een logeerpartijtje geven.

H: Alsjeblieft, ma, ik ben 27.

En ik hoef morgen
niet eens naar school.

Lig je nu wel lekker?

S: Die poster van Halle Berry

maakt me wat nerveus.

H: Kijk er dan niet naar.

S: -Ze is mijn vierde lievelingscatwoman.

Eerst Julie Newmar, Michelle Pfeiffer,
Eartha Kitt en daarna zij.

H: En Lee Meriwether dan?

S: -Die ben ik vergeten.

H: Dat is dan geregeld.

S: Dan is Halle Berry mijn
vijfde lievelingscatwoman.

Julie Newmar, Michelle Pfeiffer...

H: -Ga alsjeblieft slapen.

S: Dat probeer ik.
Ik tel catwomans.

Ze was wel een aangename
mutant in X-Men.

Ze is niet mijn lievelings-X-Men.
Dat is Wolverine...

Wacht, ik vergeet Professor X.
Professor X, dan Wolverine...

Wacht, Nightcrawler.
Professor X, Nightcrawler, Wolverine...

L: Ik kom eraan.

S: Daar is hij dan,
mijn maatje-maat-maat.

L: Wat is er met hem aan de hand?

H: -Hij kon niet slapen...

dus heb ik hem warme melk
met wat pillen van m'n moeder gegeven.

Maar hij houdt nog steeds z'n mond niet,
dus tikkie, jij bent hem.

- S: Ik ben er weer.
- L: Ik weet nog steeds niet waarom je wegging.
- S: Mag ik niet zeggen.
L: -Waarom niet?
- S: Heb ik Penny beloofd.
- L: Wat?
- S: Dat ik het geheim niet zou verklappen.
- L: Welk geheim? Zeg op.
- S: Mama rookt in de auto.

Jezus vindt het goed,
maar niks tegen papa zeggen.
- L: Niet dat geheim, het andere.
S: -Ik ben Batman.
- L: Penny heeft je een geheim verteld.
Wat is het?
- S: Oké, maar je mag niks tegen Leonard zeggen.
- L: Beloofd.
- S: Penny heeft gelogen over het afmaken van het HBO...

omdat ze bang is dat ze niet slim genoeg is voor Leonard.
- L: Dus het ligt aan haar, niet aan mij?
- S: Ik heb melk met een vreemd smaakje gedronken.
- L: Penny denkt dat ze te dom is voor me.
Belachelijk.
- S: Weet ik.

Je meeste werk is

nauwelijks origineel te noemen.

En dat is geen geheim.
Iedereen weet het.

L: Hoi. Moet je horen.
Ik weet wat je dwars zit.

P: Waar heb je het over?

L: -Het is niet de schuld van Sheldon.

Hij deed zijn best,
maar Howard had hem gedrogeerd.

P: Heeft hij het verklapt?

L: -Ja, maar het geeft niks...

Ik heb namelijk de oplossing
voor het probleem.

P: Hogeschool van Pasadena?

L: -Kennis en plezier vind je hier.⁹

Hij speelt met een Hacky Sack
en zij wordt assistent-advocaat.

P: Ik snap het, want dr. Leonard Hofstadter
moet een vriendin met academische graad.

L: Het is maar HBO.

P: Maar moet ik een bepaalde graad hebben
om iets met jou te kunnen krijgen?

L: Dat maakt me niks uit.

P: -Dus jij vindt het prima...

⁹ "A place for fun, a place for knowlegde" rhymes with Pasadena City College. However, the full phrase is too long to be kept in the Dutch subtitles and the "a place for" element has to be left out to cause it to fit in the forty-character restrictions. To still have a sense of rhyme in the phrase, "plezier" has been rhymed with "hier" and therefore the phrase "vind je hier" is added in the translation.

dat ik niet zo slim ben.
L: -Absoluut.

Dit keer weet ik waar het fout ging.

Rot op.

The Big Bang Theory Season 2, Episode 2

S: Wat was dat een verschrikkelijke
Renaissance-markt.

L: Hou er alsjeblieft over op, Sheldon.

S: - Het zat vol historische onjuistheden¹⁰.

Neem nou het meisje dat mede schonk.
Haar kostuum was duidelijk Germaans...

maar de Beierse wet op de zuiverheid,
oftewel het "Reinheitsgebot", van 1487...

zorgde voor een strikt gelimiteerde
beschikbaarheid van mede.

Ze hadden hoogstens een soort kruidenwijn.

L: - Je bent aan het muggenziften.

S: Oh echt? Hier heb je nog een mug...

De kroezen zouden niet van
polypropyleen gemaakt zijn.

H: Het gaat bij Renaissance-markten
niet om de historische correctheid.

Het gaat om mollige meisjes die
zichzelf zo strak in korsetten snoeren...

¹⁰ Historical accuracy is a recurring theme in this episode of *The Big Bang Theory*. Therefore, it would be advisable to translate every occurrence of the phrase with the same words.

Historical accuracy means “historische correctheid” or “historisch correct” in Dutch and historical inaccuracy would therefore be “historische incorrectheid”. However, placing the phrase “historische incorrectheden” in this subtitle would make it too unnatural to read. The translator has to keep in mind that this is a subtitle and the audience has to be able to read it easily and naturally. Therefore, the more natural sounding “historische onjuistheden” would fit better in this line, even though it is a different translation of historical accuracy than in the rest of the episode.

dat hun boezem er bovenuit floept
en je begroet met "Howdy".

S: Boezems zouden geen "Howdy"
hebben gezegd in de 15e eeuw.

Als ze ook maar iets hadden gezegd,
zou het "Hoezee" zijn geweest.

H: Het kan me niet schelen
wat de boezems zouden zeggen..

Als ik maar kan deelnemen
aan het gesprek.

P: Hey, jongens. Ik zie dat jullie
naar de Renaissance-markt zijn geweest.

Hoop ik.

S: Renaissance-markt? Eerder een..

Middeleeuwen/Verlichting/een-goed-excuus-
om-een-broekklep-te-dragen-markt.¹¹

P: Oké, het zal wel.
Jongens, dit is mijn vriend Eric.¹²

¹¹ Even though slashes should be avoided in any form of writing, there are exceptions where it is accepted in subtitles, on the condition that the translator has a good reason for it (Cintas 116). In this passage, Sheldon pronounces the slashes himself, but spelling the slashes in the subtitles would cause it to be too long. Therefore, it would be acceptable to replace the spelled slashes with the punctuation mark.

¹² The Dutch word for friend, namely "vriend", has a double meaning. It can mean a good friend, but also a boyfriend. When Penny says "[t]his is my friend Eric", she means that he is a friend in the former meaning of the word. The literal translation in Dutch, "mijn vriend", would have the connotation that Eric is Penny's boyfriend. For that reason, the translator could decide to leave it out. However, because the phrase arouses jealousy by Leonard, "my

L: Hoi.
Eric: -Hey

L: Dus, ja. Leuk je weer te zien.
P: -Ja, leuk om jou ook weer te zien.

Wij moeten maar eens gaan.
Dag, jongens.

Eric: Leuke muts.

H: Dankje, heeft mijn moeder gemaakt.

Penny met een nieuwe kerel.
Très ongemakkelijk.

L: Het was niet ongemakkelijk.

Maar het was ook niet leuk.
Wat maakt het trouwens uit?

We hebben wat gehad, maar nu niet meer
en nu gaan we allebei verder met ons leven.

R: Bedoel je met "verder gaan" dat zij
met andere mannen afspreekt...

en jij een middagje
15e-eeuwse zeep maakt met Wolowitz?

S: Dat was geen 15^e-eeuwse zeep.
Mijn hemel, je kunt niet zomaar...

overal "ouderwetsche" voorzetten en
verwachten dat iedereen je gelooft.

L: Kunnen we alsjeblieft naar binnen gaan?
M'n maliënkolder zit vast in m'n onderbroek.

S: Heb jij een hedendaagse onderbroek aan?

L: Relatief hedendaags.

Hoezo, wat heb jij dan aan?

friend" should be kept in the translation, to emphasise the fact that Penny is dating other man than him.

- S: Ik heb historisch-correcte onderkleding gefabriceerd uit een lap linnen.
- L: Heb je ergens een lap linnen gekocht?
S: -Doe niet zo mal.
- Ik heb een kussensloop van je geleend.
- L: Geleend?
-
- L: Weet je, ik ben blij dat Penny verder gaat met haar leven.
- Dan ben ik weer zo vrij om dat ook te doen.
- H: Wil je zeggen dat je je ingehouden hebt?
- L: Tuurlijk. Uit respect.
- H: Hoe verklaar je dan de 10 jaar voor Penny?
- R: Voor wie had je toen respect?
- L: Ik heb een heleboel vriendinnen gehad. Joyce Kim, bijvoorbeeld, Leslie Winkle...
- S: Licht de samenstellers van het Woordenboek der Nederlandsche Taal in...
- Een "heleboel" moet geherdefinieerd worden als "twee".
- L: En dat meisje vorig jaar op Comic-Con dan?
- R: Dat telt niet.
L: -Waarom niet?
- R: Wat verkleed op Comic-Con gebeurt, blijft op Comic-Con.
- H: Dat zeg je alleen maar vanwege wat er met jou gebeurd is.

- L: Wat is er met jou gebeurd?
R: -Er is niks met mij gebeurd.
- H: Het lag niet aan jou, Raj.
Hij was verkleed als slavin van Orion.
- R: Waarom gaat het ineens over mij?
We waren Leonard aan het plagen.
- Jij bent echt niet verder gegaan
met je leven, man.
- L: Wel waar. Ik moet nu alleen nog maar
een date met iemand krijgen.
- H: Met wie dan?
- L: Nou, Joyce Kim, bijvoorbeeld...
- Maar zij is teruggegaan
naar Noord-Korea, dus...
- dat is geografisch gezien
niet echt wenselijk.
- R: Wat dacht je van Leslie Winkle?
S: -Oh, nee.
- R: Waarom niet?
S: -Haar onderzoeksmethode is slordig...
- ze doet onverdedigbaar uit de hoogte
over luskwantumzwaartekracht...
- en om de kwestie nog erger te maken:
ze doet vaak gemeen tegen mij.
- R: Ik vind haar woest aantrekkelijk.
H: -Die zou ik wel een beurt willen geven.
- S: Jij zou partikelgrond in een
colloïdale suspensie een beurt geven.
- Modder.
- L: Oké, Leslie is leuk,
maar ze gebruikt mannen liever...
- als werktuig voor stressverlossing.

H: Ja, en? Wees een werktuig.
Gun jezelf wat rebound-stressverlossing.

R: Het zou technisch gezien
pas rebound zijn...

als hij en Penny echt
lichamelijk intiem waren geweest.

H: Zoiets als jij en Richard de slavin?

R: we zijn uit eten geweest en
hebben één keer gezoend. Dat is alles.

En hij zei dat hij Kimberly heette.

S: Weet je hoe ik weet
dat we niet in the Matrix zitten?

L: Hoe dan?

S: Als dat zo zou zijn, dan
was het eten lekkerder.

LW: Hey, Leonard.

L: -Hey, Leslie.

LW: Hey, domoor.

S: Ook goedendag,
onvoldoende intelligent persoon.

LW: Kun je me nog sneller op de kast jagen?

Leonard, heb je even?
Ik moet je iets vragen.

L: Ja, hoor.

S: -Excuseer mij...

Ik ga werk doen dat significante
resultaten belooft.

In tegenstelling tot wat jij doet,
waarbij dat niet het geval is.

Ja, dat heb je goed gehoord.

LW: Wauw.

Ik hoorde dat je relatie
met Penny verbroken is...

als blauw ijs dat uit een
vliegtuigtoilet valt.

L: Wie heeft dat gezegd?

LW: Nou, ik heb het eigenlijk gelezen.
Wolowitz had me gesmst.

L: “Als blauw ijs dat uit een
vliegtuigtoilet valt,” juist.

LW: Ik vond het wel een goeie.
Hij kreeg van mij een “LOL”.

Maar goed, ik dacht zo...

Nu jij aan niemand meer verbonden bent,
Kunnen wij weer een verbinding aan gaan.

L: Bedoel je nog een
potje stressverlossing?

LW: Nee, oppervlakkige seks heb ik vervangen
door het traditionele relatieparadigma.

L: Echt waar? Hoe komt het?

LW: Moeilijk te zeggen. Ik denk dat
iedere vrouw op een punt in haar leven...

niet meer wakker wil worden
op een futon met een groep onbekenden.

L: Ja, ik snap dat dat...
een groep onbekenden?

LW: Maar goed, het leek me tijd
om het rustiger aan te doen...

en met wie kun je het nou beter
rustig aan doen dan met jou?

L: Wat lief van je.

Dus, gaan we nu verder?

LW: - Bij jou thuis. We halen Chinees...

Jij huurt een artistiekerige film.
Dan lichte liefkozing, geen coïtus.

L: Klinkt leuk, zeg.

LW: Ik laat de details aan jou over,
neem jij de mannetjesrol maar aan.

L: Bedankt, dat is heel attent.

LW: Oké. Bel me.

S: Fantastisch nieuws. M'n moeder
heeft mijn oude Nintendo 64 opgestuurd.

L: Geweldig.

S: -Je weet wat dit betekent, toch?

S: Trek die Red Bull maar open.
Het is tijd voor *old school* Mario.

L: Ik heb vanavond eigenlijk andere plannen.

S: -Maar het is vrijdag.

Dan spelen we altijd nostalgische games.
Mam heeft de geheugenkaart erbij gedaan.

We kunnen verder gaan waar ik was
toen ik in 1999 pernicieuze anemie had.

L: Er komt eigenlijk iemand langs,.

S: -Geen probleem, ik heb drie controllers.

L: Sheldon, ik heb een date.
Er komt een meisje langs.

S: Nou, je kunt het mij niet kwalijk nemen
dat ik die conclusie niet direct trok.

L: Waarom? Wat is er zo uitzonderlijk aan
dat ik een date heb?

S: Nou, statistisch gezien...

L: -Oké, oké.

Desalniettemin, ik heb er nu één

en ik zou het op prijs stellen...

als je je wat exclusief kunt gedragen.¹³

S: Leonard, ik ben een theoretisch fysicus...

met twee doctoraten en een IQ dat niet met doorsnee tests gemeten kan worden.

Hoe meer exclusief wil je me hebben?

L: Je snapt best wat ik bedoel. Kun je ons niet een klein beetje privacy geven?

S: Wil je dat ik het appartement verlaat?

L: -Ja.

S: Bedoel je gewoon ergens anders heen gaan en... ergens anders zijn?

Waarom moet ik dan weg?
Ik woon hier toch ook?

L: Dat weet ik en als de wetenschap ooit een soortgenoot van jou ontdekt...

en jullie wat privacy willen,
dan blijf ik heel graag uit jullie buurt.

S: Vooruit dan maar.

P: Sheldon? Wat doe je?

¹³ To make oneself scarce is an expression that means to leave quickly or to get out of the way. Sheldon creates a wordplay on the double meaning of scarce, because scarce is another word for rare. He describes how he is a scarce human being, because he is exceptionally intelligent. The expression “to make oneself scarce” can therefore not be translated literally, but has to be adjusted to Sheldon’s wordplay. The translator has to find a word with a double meaning that can say on the one hand that Sheldon has to leave, and on the other hand that he is an exceptional human being. A solution for this is the Dutch word for exclusive, “exclusief”, meaning both a rare or special item and something that is not included.

- S: Ik speel *Super Mario* op een slecht gecodeerde Nintendo 64-emulator.
- P: Ja, maar waarom doe je dat op de trap?
- S: Ik ben een hedendaagse Napoleon, verbannen naar de Elba van het trappenhuis...
want Leonard, luister goed, heeft een date.
- P: O, dat is leuk voor hem.
Maar waarom zit je hier?
Waarom ga je niet naar de film, of zo?
- S: Alleen?
- P: -Ja, waarom niet?
- S: Wat als ik me in mijn popcorn verslik?
Wie zou dan de Heimlichgreep uitvoeren?
- P: Neem dan geen popcorn.
- S: Geen popcorn in de bios...
Je zou jezelf eens moeten horen.
- P: Waarom ga je niet naar een espressobar?¹⁴
- S: -Ik drink geen koffie.

¹⁴ Even though the word “coffee shop” exists in Dutch, it does not hold the same meaning as the English word. In the Netherlands, the main items sold in a coffeeshop are soft drugs, while in America, a coffee shop sells coffee, as the name implies. Therefore, coffee shop had to be replaced by a Dutch word for a place where one can drink coffee. A “koffiehuis” is a slightly old-fashioned term, which Penny would not use, but “espressobar” is more modern and suits Penny’s character better. “Café” was another option, but because Sheldon’s reason for not going to a coffee shop is because he does not drink coffee, that option was eliminated. In a “café” in the Netherlands, people do not necessarily drink coffee, in contrast to an “espressobar”, where customers generally drink coffee.

- P: Ze hebben ook andere dingen.
- S: Wat hebben ze dan?
- P: Weet ik veel. Koekjes, gebakjes...
- S: -Gebakjes, zoals donuts?¹⁵
- P: Ja, vast wel.
- S: -Ik hou niet zo van donuts.
- LW: Hey, Penny. Dombo.
- S: Leslie Winkle. Van alle overgewaardeerde fysici van alle laboratoria op de wereld...
 waarom Leslie Winkle?
- P: Nou, ze hebben een hoop gemeen.
 Het zijn allebei wetenschappers.
- S: O, hou op. Zij zou alleen iets bijdragen aan de wetenschap...
 als ze weer chimpansees de ruimte in zouden sturen.
- P: Oké, nou, ik heb ook een date, dus tot ziens.
- S: Iedereen heeft een date.
 Zelfs jij, Mario,
 jij zit achter Princess Peach aan.
 En wat doe ik?

¹⁵ A pastry has several meanings in English. In Great-Britain it could either be a sweet or savoury dish. In America however, it is always a sweet dish. Sheldon talks about “bear claws”, which is a dish that Dutch viewers are not familiar with. The Dutch “berenklauw” cannot be compared to the American “bear claw”. The American version is made of sweet dough, similar to that of a doughnut. Dutch viewers could mistake the American dish for a “berenklauw”, and therefore the American term cannot be kept in the translation. Because the dish is made of doughnut dough, the term “donut” would suit the best in this context.

Ik maak het je alleen maar mogelijk.

LW: Deze kip is best lekker.

L: -Ja, ik heb hem bij Chang gehaald.

LW: Niet bij Chow?

L: -Nee, bij Chang.

LW: Wat is er met Chow gebeurd?

L: -Die zijn veranderd.

LW: Dus, hoeveel kinderen zullen we nemen?

Sorry, ik overval je misschien 'n beetje.

L: -Een beetje?

LW: We moet nog zo veel bespreken voor we het over voortplanting gaan hebben.

L: Dat mag ik hopen.

LW: Welke erfelijke gebreken zitten in je familie, naast dwerggroei?

S: Excuses voor de onderbreking, batterij bijna leeg. Ga door.

L: O ja, erfelijke gebreken. Ik heb een lactoseallergie.

S: Vergeet de genetisch bepaalde kaalheid bij mannen niet.

Wanneer zijn ooms rond de tafel zitten, zijn ze net een half doosje eieren.

L: Oké, mijn ooms zijn kaal, maar mijn tante Edna is heel behaard.

Lieve vrouw, het kriebelt altijd zo als ik een knuffel van haar krijg.

L: Wat nu weer?

S: -Ik moet plasje doen.

L: Sorry dat Sheldon ons steeds stoort.

Het is een beetje een excentriekeling.

LW: Als je daarmee bedoelt dat hij een
passief-agressieve Texaanse blaaskaak is...

dan ben ik het met je eens.

L: Ik vond vanavond een heel goed begin.

LW: -Ik ook.

LW: Vind je het echt niet erg
om gemeenschap uit te stellen...

tot onze relatie de eerste
levensvatbaarheidstest heeft overleefd?

L: Nee hoor, ik ben een deskundige
op het gebied van gemeenschap uitstellen.

Ik bel je wel om
nog een avond af te spreken.

LW: Ja, ik geloof dat het protocol
voorschrijft om 18 uur te wachten...

zodat je kleffe gretigheid
mij niet afstoot.

L: Oké.

LW: Maar het is jouw beslissing,
jij hebt de mannetjesrol.

P: Nee, het was mijn kat niet.
Het is een experiment...

van een of andere Schrödinger.

Eric: Die van de Charlie Brown strips?

P: Nee, het was een wetenschapper.
Ik begin wel even opnieuw.

O, hey, Leonard. Leslie.

L: Oké, nou, welterusten.

P: Oké, nou, welterusten.

LW: Zo komt de boodschap niet over.

Oké, oké, genoeg.

Bel me.

P: Nou, oké, welterusten.

Eric: Wat?

P: -Het was leuk, ciao.

S: Het spijt me, ik ga niet nog een keer
mee naar de Renaissance-markt.

H: Kom op Sheldon, er zijn maar een paar
plaatsen waar ik mijn narrenpak aan kan.

S: Kan me niet schelen. Er zijn te veel
historische anomalieën voor m'n gezindheid.

R: Oké, wat vind je hiervan: je gaat
als wetenschapsofficier uit Star Trek...

die een planeet onderzoekt
die lijkt op de Aarde van de jaren 1500.

S: Net zoals Spock?

R: -Wat jij wil.

S: Fascinerend.

LW: Hey, medewetenschappers. Sheldon.

L: Zullen we daarheen gaan,
zodat Leslie erbij kan zitten?

H: Ja, prima.

S: Als je moet besluiten waar je wilt zitten,
adviseer ik Iene Miene Mutte...

of, zoals ik het ook wel noem,
de Leslie Winkle Experimentele Methode.

L: Maak het me niet zo moeilijk.

S: -Het is niet moeilijk, het is simpel.

Je kunt bij je vriend, collega
en huisgenoot zitten...

of bij een overschatte wetenschapper...
met wie je misschien seks gaat hebben.

L: Ja, je hebt gelijk, het is simpel.

P: Hey, Sheldon.

S: -Penny.

P: Derde verdieping dit keer.
Doe je eens even gek?

Ik snap nog steeds niet waarom
je niet gewoon uit eten gaat of zo.

S: Nou goed. Laten we even aannemen
dat ik alleen uit eten ga...

Hoe weet ik dat niemand mijn voedsel
aanraakt, indien ik naar het toilet moet?

P: Welterusten, Sheldon.

S: -Penny, wacht even.

Weet je zeker dat het niks
kan worden tussen jou en Leonard?

P: Pardon?

S: -Ik vroeg me gewoon af of je...

je spreekwoordelijke beste
femur en fibula wel voor hebt gezet.

Of, in jouw woorden, je beste beentje.

P: Oké, waar komt dit ineens vandaan?

S: Leonard zit op dit moment
boven met m'n aartsvijand.

P: Je aartsvijand?

S: Ja. De Dr. Doom voor mijn Mr. Fantastic,
de Dr. Octopus voor mijn Spiderman...

S: De Dr. Sivana voor mijn Captain Marvel...

P: -Oké, ik snap het, ik snap het.

S: Het verbaast me hoeveel superschurken een academische graad hebben.

Universiteiten zouden beter hun best moeten doen met de selectie.

P: Sheldon, ik raak nu de draad kwijt.

S: Het is Leslie Winkle.

Ze kleineert mijn onderzoekswerk.

P: -O, liefje. Dat spijt me.

S: Ze noemde me een “dombo”.

P: Weet ik. Ik heb het gehoord.

S: -In deze situatie trek ik...

mijn voorgaande bezwaren in tegen jouw ondoordachte relatie met Leonard.

P: O, goh. Nou, bedankt daarvoor.

Maar ik denk dat Leonard en ik voorlopig vrienden blijven.

S: Dat antwoord kan ik niet accepteren.

P: Sheldon, je bent een slimme jongen. Je...

S: -Slim?

S: Ik moet 60 IQ punten afstaan om als “slim” geclassificeerd te worden.

P: Laat je me nog uitpraten?

S: -Het spijt me.

P: Als Leonard en Leslie samen willen zijn zal jij ze niet tegen kunnen houden.

S: U blijft mijn capaciteiten maar onderschatten, mevrouw.

P: Als je een goede vriend van Leonard bent...

blijf je hem steunen, met wie hij dan ook maar samen wil zijn.

S: Wacht eens even.

Waarom ben ik degene die geeft?

Waarom steunt Leonard mij niet
in mijn haat jegens Leslie Winkle?

P: Omdat liefde altijd haat overwint.
S: -Dat verzin je hier gewoon ter plekke.

P: Oké, welterusten Sheldon.

S: O, Mario. Ik zou willen dat ik iedereen
kon besturen zoals ik jou bestuur.

Hup, loodgietertje, hup hup hup.

S: Bij de eerstvolgende natuurlijke pauze
wil ik graag 'n paar woorden uitwisselen.¹⁶

L: Als die woorden “plasje doen” zijn,
ga dan maar snel.

S: Leonard, jij bent mijn vriend.
En vrienden steunen elkaar. Blijkbaar.

Dus ik trek mijn bezwaar tegen
jouw wens op een relatie met Leslie in.

L: Dankjewel.

S: -Ik zal over het hoofd zien dat ze een...

¹⁶ “To have a word with somebody” literally means “iemand even spreken”, or to talk to somebody in Dutch. This passage, however, cannot be translated literally, because Leonard then re-uses the expression by saying “if the word is pee-pee, just do it”. The translator has to find a Dutch expression with a similar meaning, but also with the word “words” in it. “To have a word with somebody” can also be translated as “woorden uitwisselen”, or “exchange words” in English. Moreover, a “woordenwisseling” also has the negative connotation of a talk that somebody would rather not have. Sheldon would avoid any social interaction if possible, so this talk is unpleasant to him. Therefore, “woorden uitwisselen” would be most fitting for Sheldon’s character and this situation.

arrogante, ondergemiddelde wetenschapper is die gelooft dat luskwantumzwaartekracht...

kwantummechanica en relativiteitstheorie beter kan verenigen dan de snaartheorie.

Ik wens jullie veel plezier.

LW: -Wacht eens even.

Luskwantumzwaartekracht biedt duidelijk de meeste toetsbare prognoses.

S: Ik luister. Amuseer mij.

LW: Nou, ten eerste verwachten wij dat een gekwantiseerd ruimte-tijdcontinuüm...

zich manifesteert in minieme verschillen in lichtsnelheid voor diverse kleuren.

S: Nonsens. De materie bestaat overduidelijk uit minuscule snaren.

LW: Laat je hem zo tegen mij praten?

L: Beide theorieën hebben hun waarde.

LW: -Niet waar.

Alleen luskwantumzwaartekracht berekent de entropieën van zwarte gaten.

L: Sheldon, maak alsjeblieft niet zo'n geluid. Dat is onbeleefd.

S: Dat mag ik hopen. Ik snoof minachtend.

LW: Je bent het toch met me eens, hè? Luskwantumzwaartekracht is de toekomst.

L: Sorry, maar ik heb liever een snarig dan lussig universum.

LW: Ik ben blij dat ik de waarheid heb achterhaald voor we hiermee verder gingen.

L: Welke waarheid? Het gaat hier om niet-geteste hypotheses...

Het is niet zo'n groot probleem.
LW: -O, nee?

Vertel jij me dan maar hoe we
de kinderen gaan opvoeden.

L: We wachten tot ze oud genoeg zijn
om hun eigen theorie te kiezen.

LW: Je kunt ze niet laten kiezen, Leonard,
het zijn kinderen.

L: Wacht, waar ga je heen?

LW: Het spijt me. Ik had kunnen accepteren
dat onze kinderen...

genetisch niet in staat zouden zijn om
ijs te eten of een optocht goed te zien.

Maar dit? Dit geeft de doorslag.

S: Bekijk het van de zonnige kant.

L: Wat is de zonnige kant?

S: -Nog maar negen maanden tot Comic Con.

L: O, ja.

S: Kapitein, ik krijg een
opmerkelijk bericht binnen.

L: Geweldig.
Hebben jullie zin in een corn dog?¹⁷

S: Dat is een anomalie van deze tijd.

¹⁷ In contrast with “bear claws”, a hot dog is a common dish in the Netherlands. Corn dogs, however are not, but since the target audience knows what a hot dog is and the word corn dog implies that it is derived from the dish, the Dutch audience would understand that a corn dog is a type of hot dog, because the two words are similar. Leaving corn dog in the translation would therefore not cause problems.

Corn dogs ontstonden pas
in de eerste helft van de 20e eeuw.

The Big Bang Theory Season 2, Episode 3

S: Medekrijgers, dit is
Sheldor de Veroveraar

We staan op het punt
om Atzel's fort te betreden...

maar laten we eerst
nog even een blaascontrole doen.

Oké, Barry, we wachten wel weer,
maar je moet echt eens naar de dokter.

Sheldor is WVT.

P: Stoot je op bepaalde moeilijkheden?
-Ik krijg die stomme deur niet open.

S: Je hebt ogenschijnlijk je autosleutel
in het slot van de deur gestoken.

P: Ja, weet ik.

S: Dan is het goed.

P: Verdomme, verdomme, verdomme.

S: Is het mogelijk
om dit iets zachter te doen?

P: Ik krijg die
stomme rotsleutel er niet uit.

S: Dat verbaast me niks.
Dat is een Baldwin stiftcilinderslot...

terwijl de sleutel van je Volkswagen
een plaatjescylindersysteem gebruikt.

P: Bedankt, Sheldon.

S: -Graag gedaan.

Een onderzoeksvraag: waarom deed je
je autosleutel in het slot van de deur?

P: Ik moest twee uur rijden
en een uur wachten voor een auditie...

en voor ik ook maar iets kon zeggen
vonden ze me al te Middenwesters.

Wat wil dat nou weer zeggen?

S: Nou, in het Middenwesten hebben zich
vooral Germaanse volkeren gevestigd...

P: dus ze hebben bepaalde gelaatstr...
-Ik weet wat het betekent, Sheldon.

Ik woon nu al bijna twee jaar in LA
en ik heb nog niets bereikt.

Geen acteerwerk, geen loonsverhoging,
ik heb al zes maanden geen seks gehad...

en toen ik net de trap op liep
vloog er een vlieg in mijn mond.

S: Voor veel culturen zijn insecten
onderdeel van het hoofdvoedsel.

P: Ze zitten barstensvol proteïnen.
-O, krijg toch de klere.

S: De condens van het bevroren voedsel
heeft de structuur van je tas verzwakt.

Maar om terug te komen op
je raadselachtige sleutelkwestie...

P: Je zou een slotenmaker kunnen bellen.
-Die "zal er zijn als hij er is".

S: Ben je gefrustreerd omdat z'n antwoord
een nietszeggende tautologie was?

P: Ik ben gefrustreerd, omdat ik niks kan
en uit mijn mond stink naar vlieg.

S: Stil maar.

P: Wil je graag in ons appartement wachten?
-Nee, ik zit liever hier te janken.

S: Dan is het goed.

P: In hemelsnaam.

S: Net wanneer ik denkt dat ik sarcasme begin te begrijpen.

S: Doe alsof je thuis bent.
Niet daar.

Sheldor is weer online.

P: -Sheldor?

S: De Veroveraar.

P: Wat doe je?

S: WVT. Ik speel "Age of Conan"...

een online multiplayer game, gebaseerd op R.E. Howard's *Conan de Barbaar*.

Sheldor, weer online.

P: Wat is WVT?

S: -WVT.

S: Weg van toetsenbord.

P: -O, en nu?

S: Waar staat dat voor?

P: O, en nu.

S: -Ja, maar waar staat het voor?

S: En dan klik je hier op de betoverde laarsjes om ze aan te trekken.

P: Ik twijfel nog een beetje.
Heb je ze ook in een andere kleur?

S: Klik er nou maar gewoon op.

Gefeliciteerd, je bent nu een krijger op level drie.

L: Wat is er aan de hand?

P: -Ik ben krijger op level drie.

L: Geweldig. Wist je dat

er boodschappen voor je deur liggen?

Ik zeg het alleen maar omdat je gesmolten ijs ongedierte aantrekt.

P: Uhuh, ja. Zal ik in de jungle blijven of naar het strand gaan?

S: Maakt op dit moment niet uit, je bent op zoek naar schatten.

P: Wacht, waar ga je heen?

S: -Je kunt het wel...

Als je krokodillen tegen komt, schop ze dan maar met je laarsjes.

L: Heb ik iets gemist?

S: -Even denken...

Ze stopte haar autosleutel in het slot, omdat haar gezicht Middenwesters is...

ze heeft al zes maanden geen seks gehad en ze heeft een vlieg opgegeten.

L: Echt waar, zes maanden?

P: -O mijn God, een schatkiest. Ik ben rijk.

S: Level drie en ze denkt al dat ze rijk is.

Wat een newbie.¹⁸

R: Oké, alles staat klaar.

¹⁸ The term “newb” is often used in online gaming to describe somebody who is inexperienced. It should not be confused with the term “noob”, which has the same meaning, but is more offensive than “newb” (Urban Dictionary). In contrast with “noob”, a “newb” does want to get better at the game, which applies to Penny. The target audience is expected to be familiar with the term “noob”, but to avoid confusion with the offensive term, it would be advisable to translate the term with “newbie”.

- H: -Plankgas.
- L: Hey, kijk eens,
het is alleen wat maïzena en water.
- S: Het vormt een non-Newtonische vloeistof
dat solide wordt door de percussie.
- H: Daardoor is het zo funky.
- P: Ik moet Sheldon even spreken.
- H: Nee, dat zei ze echt, Sheldon.
- P: Oké, ik heb het spel gekocht
en ik verken nu het Eiland van Tortage.
- Maar ik kom maar niet langs
de kapitein van de wacht.¹⁹
- S: Heb je het betoverde zwaard?
Met een dolk kun je hem niet verslaan.
- Hemeltjelijf, dit is net zoiets
als de autosleutel in je deur.
- P: Hoe kom dan ik aan het zwaard?
- S: -Heb je de Tempel van Mitra bezocht?
- P: Is dat dat gebouw met die rare priester?
- S: -Nee, nee, in hemelsnaam, geef hier.
- P: Ik ben je eeuwig dankbaar.
- S: Je moet dit toch echt ooit zelf leren.
- P: -Ja, ja. Vind het zwaard nou maar.
- H: Krijg nou de frak.²⁰

¹⁹ In contrast with the names of comic book characters, the target audience would be less familiar with the terms from *Age of Conan*, because the game is not as well-known as the comic books in the Netherlands. Consequently, the terms from the game have been translated to make them comprehensible for all viewers.

- L: Ze waren het gisteren
ook al de hele avond aan het spelen.
- R: Het lijkt wel een soort vreemde
stripboekencross-over.
- H: Alsof de Hulk iets zou krijgen
met Peppermint Patty.
- R: Ik dacht altijd dat
Peppermint Patty lesbisch was.
- L: Nee, dat is Marcie. Peppermint Patty
is gewoon atletisch gebouwd.
- S: Alsjeblieft, één betoverd zwaard.
P: -Geef hier, ik wil de kapitein vermoorden.
- S: Zij moet echt een hobby gaan zoeken.
-
- P: Sheldon.
- Sheldon.
- S: -Gevaar. Gevaar.
- P: Geen gevaar, ik ben het maar.
Ik zit op level 25, bij 't Paarse Moeras.
- S: Je bent in mijn slaapkamer.
- P: Leonard heeft me de nood sleutel gegeven.
S: -Mensen mogen niet in mijn slaapkamer.
- P: Kunnen we dan in de woonkamer praten?
S: -Ik heb geen pyjamabroek aan.
- P: Waarom niet?
S: -Ik heb er druivensap overheen gemorst.
- P: Doe dan een andere pyjama aan.

²⁰ “Frak” is a fictional swear word, used in Battlestar Galactica. The same word should therefore be kept in the translation. “What the frak” cannot be translated literally in Dutch, but a fitting equivalent is “Krijg nou de frak”.

S: -Kan niet, dit is mijn maandagse pyjama.

Penny, mensen mogen niet
in mijn slaapkamer zijn.

P: Zeg dan alleen even of het te vroeg is
om naar het Zwarte Kasteel te gaan.

S: Ben je daarvoor uitgenodigd?

P: -Ja, door een stel gasten uit Boedapest.

Maar is het wel een
goede zet voor mijn personage?

S: Natuurlijk niet. Die Hongaren
gebruiken je alleen maar als drakenvoer.

P: Echt? Ik dacht dat ik 'n horde
Hongaarse Barbaren wel kon vertrouwen.

S: Genoeg, Penny. Ik moet slapen.

P: Je was geweldig, bedankt.

Hey, niet naar binnen gaan.
Sheldon heeft geen broek aan.

L: Sheldon, heb ik weer iets gemist?

G Mensen, ik heb het erg druk vandaag.

S: -Daar ben ik me bewust van...

maar het is uw taak om te bemiddelen
bij alle redetwisten tussen afdelingen.

Universiteitsbeleid, hoofdstuk 4.2:
Bemiddeling bij Redetwisten op Afdelingen.

G: Goed dan. Dr. Winkle, wat voor fraais
heeft u dr. Cooper dit keer genoemd?

LW: Dr. Dombo.

G: Dr. Winkle biedt haar excuses aan.

LW/S: -Niet waar.

S: Ik had overduidelijk toestemming om de
Buckman 204 hoofdcomputer te gebruiken...

maar dr. Winkle trok op brute wijze
het inschrijfformulier van de muur.

L: Hij had het zelf uitgeprint en zijn naam
voor de komende 6 maanden ingevuld.

S: Het is toch niet verboden te verzekeren
dat de middelen van de universiteit...

niet worden verspild aan haar
subatomische vruchteloze onderneming.

G: Neemt u die niet op, dr. Cooper?

S: -Alstublieft niet.

LW: Zet hem niet uit.
Het Nobelcomité zou je kunnen bellen...

over je nominatie
voor gelauwerde dombo van het jaar.

S: Nou, jij zou niet eens genomineerd zijn.

Ik moet een serie belangrijke
multi-lusberekeningen uitvoeren.

Het enige dat zij doet is
irrelevante data herleiden en mij pes...

G: Het is voor u.

S: Penny, dit komt heel slecht uit.

Nee, je bent nog niet klaar
voor het Heiligdom der Brandende Zielen.

Je hebt groep van vijf nodig
met minstens één heler op level 35.

Nee, ik kan nu niet inloggen
om je te helpen.

Ik spreek je als ik thuis ben.

Ik krijg mijn tijd
op de hoofdcomputer niet, of wel?

LW: Dombo.

S: Je moet iets aan Penny doen.
ze belemmert me in m'n slaap, m'n werk...

en als er nog 'n significant aspect
in mijn leven zou zijn...

zou ze me daarin ook belemmeren.

L: Waarom moet ik daar iets aan doen?
Jij liet haar kennis maken met games.

S: Ja, maar jij begroette haar
toen ze hier kwam wonen.

Als jij je gewoon had ingehouden,
zou dit nooit gebeurd zijn.

L: Vraag dan of ze je met rust wil laten.

S: -Heb ik ook gedaan. En haar ge-sms't...

Ik zette mijn facebook status zelfs op:
"Sheldon wil dat Penny hem met rust laat".

Ik ben ten einde raad.

L: Wat zou ik er dan aan moeten doen?

S: -Weet ik niet, maar ik waarschuw je...

als je er niks aan doet,
word ik een hele moeilijke huisgenoot.

L: Heb ik dan tot nu toe
de leuke, gezellige Sheldon ervaren?

S: Ja.

L: -Ik ga wel even met haar praten.

P: Nee, Fritz, jij moet in mijn flank.

Nee, ik spreek geen Duits.
Flanken Sie, Flanken Sie.

L: Hey, Penny.

P: -Bezig.

L: Dat zie ik. Moet jij niet werken?

P: -Ik werk nooit op maandag.

L: Het is donderdag.

Luister, Penny...

P: -Koningin Penelope WVT, wat?

L: Oké. Het zit zo.

Soms spelen mensen dit soort games...

en raken, buiten hun eigen schuld om,
een beetje verslaafd.

P: Ja, wat is je punt?

Ik ga nu net bijna een level omhoog.

L: Nou, als je het gevoel hebt dat je
niets bereikt in je echte leven...

verlies je je gemakkelijk
in een virtuele wereld.

P: Bla, bla, bla.

Koningin Penelope is weer online.

L: Penny, er zitten Cheetos in je haar.

P: O, dankje.

L: Wauw.

L: Hey, ik ben het weer, Leonard.

P: -Leonard, ik zei, niet nu.

L: Ik maak me gewoon een beetje zorgen.

P: -Ik zei, niet nu.

L: Oké, later dan misschien.

R: Wat is er met hem aan de hand?

L: -Penny bezorgt hem slapeloze nachten.

H: Mij ook.

Maar waarschijnlijk
op een andere manier.

- L: Ze is verslaafd aan "Age of Conan"
en speelt nu non-stop.
- R: O, ja, online-gameverslaving.
Niets is erger dan die multiplayer manie.²¹
- L: Sheldon, wakker worden.
S: -Gevaar. Gevaar.
- LW: Goedemiddag, heren. Sheldon.
- S: O, nou, jouw poging om mij buiten
de volwassen mannen te sluiten...
- O, ik ben hier te moe voor.
- LW: O, ja. Ik hoorde dat je nachtenlang
opblijft met Midden-Aarde-Barbie.
- S: Ze komt in mijn slaapkamer.
Niemand mag in mijn slaapkamer zijn.
- LW: Ik neem aan dat ze met de online wereld
haar seksuele frustratie compenseert.
- H: Dat doe ik ook.
- Maar waarschijnlijk
op een andere manier.
- L: Niet waar, Leslie.
Ze is gewoon onzeker.
- Het heeft niets met seks te maken.
- LW: -Alles heeft met seks te maken.

²¹ Rajesh uses the expression "having a monkey on your back", which means to be addicted to something in Dutch. However, he already uses the word addiction in the line, and it should not be repeated. Furthermore, the translator should try to keep the alliteration with "multiplayer". An option is to find another translation for the word addiction, for example a variant of the word "madness", that can be compared with an addiction. A Dutch word starting with the letter "m", and alliterating with multiplayer, is "manie", and therefore it would suit in this passage.

H: Getuige.

LW: Die ga ik niet aanraken.

L: Je gaat nu echt over de schreef.

S: -Wacht eens even, Leonard.

Ik heb nauwelijks respect voor Leslie
als wetenschapper of als mens...

maar geef toe, ze is wel een deskundige
op 't gebied van algemene sletterigheid.

LW: Dankjewel.

Tinkerbelle moet het er gewoon
eens een keer van nemen.²²

S: Waarvan nemen?
O, op seksueel gebied.

H: Ik offer mezelf wel op.

L: Pardon, dit hele idee is krankzinnig.

S: Genoeg gediscussieer,
ik ga er werk van maken.

Pardon, bent u op dit moment
betrokken in een seksuele relatie?

MC: Nee.

S: -Zou u dat willen zijn?

²² The informal expression “to get some”, meaning to receive something well, particularly sexual intercourse, does not have a literal equivalent in Dutch. The most desirable translation would be an expression that implies sexual intercourse, but also is very informal, because Sheldon does not understand what it means at first. In Dutch “het ervan nemen” means to do something that one enjoys, but it does not necessarily imply sexual intercourse. However, because the table is already talking about that subject, the audience will understand the implication that Leslie Winkle makes, especially because Sheldon does not understand it.

- MC: Ja, hoor. Waarom ook niet?
- L: Sheldon?
- S: Zou ik uw telefoonnummer mogen hebben?
- MC: Ja, hoor.
- S: Kijk eens aan, probleem opgelost.
- LW: Dombo.
-
- P: Ik sta voor de Schatkamer van de Ouden
en ga nu naar binnen.
- S: Blijf dicht tegen de muur.
Ontwijk de mummies.
- Ik moet toegeven dat je
uitstekend speelt voor een vrouw van 23?
- P: 22.
- S: -Juist ja, 22.
- P: Daar zijn de mummies.
Kwaadaardige slag of razende houding?
- S: Waar is de rest van je groep?
- P: -Heb ik gedumpte, stelletje watjes.
- S: Razende houding.
- P: -Razend, razend, razend, razend.
- S: Zou je je ideale vakantie omschrijven als
een wild avontuur naar een ver land...
- of lekker thuis met een goed boek?
- P: -Huh, wat?
- S: Het zijn onderzoeksvragen over de markt.
Ik vul je online registratie in.
- P: O, oké. Wild avontuur.
- Razende houding werkt niet.
Sterf, ondode mummie, sterf.
- S: Neem een levensdrankje.

P: -Dankje.

S: Op een schaal van 1 tot 5...

als 1 "altijd op zijn initiatief" betekent
en 5 "altijd op jouw initiatief"...

waar sta jij dan op het gebied
van seksuele handelingen?

P: Staat dat op het registratieformulier?

S: -O, ja. Het is heel uitgebreid.

Maar als je het helemaal invult
krijg je 75 extra queesten.

P: O, gaaf. Ik neem dolgraag initiatief.
Goeie ouwe vijf.

S: Goed om te weten.
Goeie ouwe vijf.

L: Hallo.

T: -Hoi.

S: Leonard, dit is Tom.

L: Hoi, Tom.

Heb ik je foutje in de kantine
niet goed genoeg uitgelegd?

S: Jawel, je was zeer verhelderend,
net als al onze andere tafelgenoten.

Maar Tom is door de wetenschap gekozen
als een geschikt mannetje voor Penny.

L: Door de wetenschap gekozen.

S: Wat doorgaat voor wetenschap
op datingsites.

Ze claimen algoritmen te gebruiken,
maar dat kan ook kletspraat zijn.

L: Kreeg je Penny zo ver dat ze
zich inschreef op een datingsite?

S: Natuurlijk niet.
Ik deed het met trucage en bedrog.

L: Dit kan niet goed gaan.

S: Tom is paramedicus bij de brandweer
en studeert deeltijd medicijnen.

Hij houdt van de openlucht
en vrouwen die initiatief nemen bij seks.

L: Echt niet goed.

S: Het verbaast me dat Penny
het niet met jou volhield.

Ze is blijkbaar een goeie ouwe vijf.

P: Sheldon, wat moet je?

S: -Mooi, je hebt mijn briefje gelezen.

Mag ik je voorstellen aan Tom?
Tom, dit is Penny.

T: Hoi, Penny.

P: -Ja, hey.

Nu ik hier toch ben, ik ben
op een queeste met een stel newbies.

S: Kunnen we het hier later over hebben?

P: -Nee, nee, nee. Ik heb je nu nodig.

S: Ga je niet liever gezellig om met Tom,
een seksueel passief buitenmens?

P: Laat maar, ik vogel het zelf wel uit.

T: -Dag, Penny.

Sorry, man, ze leek echt
totaal niet op haar foto.

L: Dat lijken ze nooit.

H: Gegroet, schone Penny.

P: -Wie ben jij?

H: Ik ben het, Sir Howard van Wolowitz.

Mag ik u een queeste voorstellen...

gevolgd door een kroes bier in
de virtuele herberg ginderwijd?

P: Ja, hoor. Waarom niet?

O, hemel. Ik moet hulp gaan zoeken.